

REVIEW ARTICLE / İnceleme Makalesi

<https://doi.org/10.37093/ijsi.1511060>

Somaliland'in Uluslararası Alanda Tanınma Sorunu: Fırsatlar ve Tehditler

Elif Dilan Tütmez * Ayça Eminoğlu **

Öz

Somali'deki Siad Barre rejiminin düşüşünden sonra Somaliland, başarısız olan Büyük Somali Birliği'nden ayrılmış ve 1991 yılında bağımsızlığını geri kazandığını ilan etmiştir. Somali devleti ile karşılaştırıldığında Somaliland, kısmen daha başarılı bir devlet inşa etmesine rağmen uluslararası alanda istediği tanınırlığı elde edememiştir. Somaliland'in ilk olarak 1960 yılında başlayan bu bağımsızlık süreci, 1991'de yerini uluslararası tanınma çabasına bırakmıştır. Ülkenin tanınmaya yönelik mücadelesi ise Afrikalı ve Batılı oyuncular ile onların Somaliland ile olan ilişkilerine bağlı olarak şekillenmiştir. Bu makale, Somaliland'in tanınmamasının ardındaki siyaseti açığa çıkarmaya çalışmaktadır. Makalenin amacı, Somaliland'in uluslararası alanda tanınmasının aciliyetini ortaya koymak ve tanınması hakkındaki temel argümanların karmaşıklığını gidermektir. Makale, uluslararası alanda tanıma şartlarına, temel teorik tartışmalara ve tanıma şekillerine dikkati çekerek, Somaliland'in yasal anlayıştaki konumunu araştırmaktadır. Bu doğrultuda ise makalede, Somaliland'in siyasi gelişimi ve bölgesel sorunlarına yer verilmektedir. Makalede, Somaliland'in tanınmamasını veya tanınmasını etkileyen faktörleri incelemek adına SWOT analizi bir yöntem olarak tercih edilmektedir. Uluslararası hukukun tanınma şekilleri, teorik çerçevesi, Somaliland'in siyasi gelişimi ve bölgesel sorunları düşünüldüğünde, sürece tarafsız bakmak açısından SWOT analizi bu çalışmada köprü görevi görmektedir.

Anahtar Kelimeler: Somaliland, Somali, Devlet Olma, Uluslararası Tanıma, Bağımsızlık.

JEL Kodları: F50, F51, F59:

Cite this article: Tütmez, E. D., & Eminoğlu, A. (2025). Somaliland'in uluslararası alanda tanınma sorunu: Fırsatlar ve tehditler. *International Journal of Social Inquiry*, 18(1), 176-195. <https://doi.org/10.37093/ijsi.1511060>

* Doktora Öğrencisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Trabzon, Türkiye.
E-posta: edilanttmez@outlook.com , ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7028-3016>

** Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Trabzon, Türkiye.
E-posta: aeminoglu@ktu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6925-7339>

Article Information

This is an open access article under the [Creative Commons Attribution-NonCommercial Licence](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).
© 2025 The Author. Published by Institute of Social Sciences on behalf of Bursa Uludağ University

Somaliland's International Recognition Issue: Opportunities and Threats

Abstract

After the fall of the Siad Barre regime in Somalia, Somaliland broke away from the failed Greater Somalia and declared independence in 1991. Compared to the Somali state, Somaliland has not been able to achieve the international recognition it sought, although it has built a relatively more successful state. Somaliland's independence process, which began in 1960, was replaced by an effort for international recognition in 1991. The country's struggle for recognition has been shaped by African and Western actors and their relations with Somaliland. This article attempts to uncover the politics behind Somaliland's non-recognition. The purpose of this article is to demonstrate the urgency of Somaliland's international recognition and to unravel the complexity of the main arguments for it. The article examines Somaliland's position in legal understanding, drawing attention to the international conditions of recognition, basic theoretical debates, and forms of recognition. The article prefers SWOT analysis as a method to examine the factors influencing the non-recognition or recognition of Somaliland. Considering the forms of recognition in international law, its theoretical framework, Somaliland's political development, and regional problems, the SWOT analysis serves as a bridge in this study in terms of an unbiased and causal view of the process.

Keywords: Somaliland, Somalia, Statehood, International Recognition, Independence.

JEL Codes: F50, F51, F59

1. Giriş

Uluslararası hukukun öznesi olan ve tam olarak iç egemenliğe sahip devletlerin dışında, iki devlet türü daha bulunmaktadır. Bunlardan biri vergi toplayamayan, ancak karşılığında en azından vatandaşlarına temel sosyal hizmetler sunan ve uluslararası alanda kabul görmüş devletlerdir. Bu devletler genellikle, başarısız devletler, zayıf devletler veya çökmüş devletler olarak nitelendirilmektedirler (Jackson, 1993, ss. 22-25). İkinci kategorideki devletler ise, kendi toprakları üzerinde egemen yasama, yürütme ve yargı gücü uygulama kabiliyetine sahip olan; ancak bağımsızlık için mücadele etmek zorunda kalanlardır. Bu devletler, uluslararası tanınmadan yoksundurlar veya birkaç devlet tarafından tanınmaktadır. Akademik literatürde söz konusu devletler; ayrılıkçı devletler, sözde devletler veya fiili devletler olarak tanımlanmaktadır (Pegg, 1998, ss. 34-36). Günümüzde dünyada fiili devlet olarak kabul edilen birkaç taraf bulunmaktadır. Bunlar, Abhazya, Güney Osetya, Transdinyester ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'dir. Bu devletler, 20. yüzyılın ikinci yarısındaki silahlı çatışmalar sonucunda oluşmuş ve bugüne değin siyasi statüleri tam olarak çözüme kavuşturulamamıştır. Nitekim kastedilen bölgelerde çatışmalar varlığını korumaktadır veya dondurulmuş vaziyettedir. Fiili devletler, birçok açıdan uluslararası egemen devletler sisteminde belirli aktörler olarak işlev görmektedirler. Ancak bunlar nadir fenomenler olarak adlandırılmaktadırlar. Çünkü belli başlı egemen devletler tarafından siyasi amaca uygun olarak tanınmaktadır. Zira bu davranış, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana devletler arasında yaygın hale gelmiştir. Çoğu araştırmacıya göre, dünyanın her bir bölgesinde zaman zaman fiili devletler oluşmuştur. Örneğin Afrika'da Biafra ve Katanga, Asya'da Doğu Türkistan veya Okyanusya'da Kuzey Solomon Cumhuriyeti bunlardandır. Hatta günümüzde dünyanın siyasi haritası istikrarlı olmadığından, yeni bir fiili devletin ortaya çıkması kuvvetle muhtemel görülmektedir. Bu nedenle fiili devletler siyasi-coğrafi bir tuhaflık olarak tanımlanmamalıdır. Daha çok irdelenmesi gereken önemli bir konuyu oluşturmaktadırlar. Fiili devletlerin varlığını koruma ve uluslararası aktörleri bağımsızlığına ikna etme çabası, uluslararası ilişkiler açısından oldukça önemlidir.

Özellikle fiili devletlerin, tanınmaya yönelik davranışları, birçok devletin dış politika tercihlerini etkilemektedir (Hoch & Rudincova, 2015, s. 37).

Çalışmanın örneği olan Somaliland, fiili olarak kurulmuş devletlerdendir. Somaliland, Afrika Boynuzu'nun çatışmaya eğilimli bölgesinde, Somali'nin ise kuzeyinde yer almaktadır. Somali bölgesi, 1990'lı yılların başından itibaren çeşitli siyasi sorunlara sahne olmuştur. 1991'de ülkenin otoriter lideri Siad Barre devrilmiş ve kısa bir süre sonra ise kuzey bölgesi, Somaliland Cumhuriyeti olarak bağımsızlığını ilan etmiştir. Somaliland, uluslararası alanda egemen bir devlet olarak tanınmasa da yirmi yılı aşkın bir süredir varlığını sürdürmekte ve günümüzde muhtemelen Somali'nin en barışçıl ve güvenli bölgesini oluşturmaktadır. Aslında Somaliland Hükümeti son yirmi yılda yönetim oluşturma ve nüfusu için güvenliği sağlamada önemli bir yol katetmiştir. Ancak Somaliland'in devlet kurma konusundaki başarılarına karşın, uluslararası toplum, bölgenin bağımsızlık iddialarını tanıma konusunda son derece isteksiz davranmaktadır. Bir başka ifadeyle, uluslararası toplumun Somali'deki karmaşık siyasi sorunlarla başa çıkma konusundaki yetersizliği veya ilgisizliği, Somaliland'in siyasi statüsüne çok net bir şekilde yansımıştır. Günümüzde klan gerilimleri, yaygın iç savaş ve deniz korsanlığı Somali'nin güney yarısına zarar vermeye devam etmektedir. Dolayısıyla Somali'de var olan meşruiyet eksikliği, terörizm, yolsuzluk ve yoksulluk, Somaliland'in istikrarlı yapısıyla tezat oluşturmaktadır. Bu nedenle Somaliland'in egemen bir devlet olma iddiasının neden engellendiği irdelenmelidir (Pijovic, 2014, s. 17). Bütün bu fikirler ışığında çalışmanın amacı, Somaliland'in uluslararası tanınma eksikliğini oluşturan karmaşıklığı gidermek ve konuyla ilgili tartışmaları analiz etmektir. Bu çerçevede çalışmanın ilk bölümünde, uluslararası hukukta tanıma, bazı tanıma şekilleri, devlet olma ilkeleri özetlenmektedir. İkinci bölümde ise, Somaliland'in siyasi gelişimini ve bölgesel sorunlarını içeren arka planı analiz edilmektedir. Üçüncü bölümde ise Somaliland'in resmi olarak tanınmasındaki lehine ve aleyhine olan argümanlar, çalışmanın yöntemini oluşturan SWOT analizi doğrultusunda irdelenmektedir.

2. Uluslararası Hukukta Tanıma Şekilleri, Temel Yaklaşımlar ve SWOT Analizi

Tanım, uluslararası hukuk içerisinde yer alan en karmaşık konulardan birini oluşturmaktadır. Devletlerin tanınmasını karakterize eden bu kafa karışıklığı, ilgili ilkelerden ziyade, tanıma kavramının muğlak doğasına bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Kavrama dair bu sorun, devletlerin bir hükümeti gerçekten tanıyıp tanımadıkları noktasında da yaşanmaktadır (Talmon, 2001, ss. 21-22). Günümüzde tanıma, uluslararası hukuk kurallarının bağlayıcılığının yanı sıra, devletlerin siyasi olarak uygun bulmasını da içermektedir. Bu nedenle, devletlerin tanıma süreçleri uluslararası hukuk içerisinde bir tür kriz olarak tartışılmaktadır. Kavram en geniş anlamıyla, bir devlet tarafından diğer devletlerle olan ilişkilerinde meydana gelen herhangi bir olgunun/durumun kabul edilmesini ifade etmektedir. Tanım, uluslararası düzlemde devletlerin karşılıklı hak ve yükümlüklerini, genel olarak statülerini veya politika tercihlerini etkileyen eylemlerini kapsamaktadır. Esas itibarıyla uluslararası toplumlar ve bu toplumlara üyelik, devletler tarafından sağlanmaktadır. Uluslararası topluluğun bileşimindeki herhangi bir değişiklik, o topluluğun üyelerini veya üyeler aracılığıyla hareket eden hükümetleri doğrudan etkilemektedir. Öte yandan her yeni devletin, diğer devletlerle resmi bir ilişkiye başlaması için

pratikte tanıma gerekli olsa da tamamen buna bağlı değildir. Çünkü yeni bir devlet, bağımsızlık ilanının ardından uluslararası topluluğun bir parçası sayılmaktadır (Jennings & Watts, 1996, ss. 127-129). Ancak, uluslararası toplum siyasi hayatın gelgitlerine maruz kalmakta ve değişmektedir. Bu nedenle devletler de sürekli bir değişim halindedirler. Kimi birimler birleşerek bir devleti oluşturmakta; kimisi ise, kendi içinde ilan edilen yasalara aykırı bir biçimde ve de kuvvet kullanarak diğerlerini yok etmektedir. Değişiklik gösteren devlet içi gelişmeler veya uluslararası düzlemdeki farklı politikalar, devletleri ve tanınmanın koşullarını etkilemektedir. Uluslararası hukuk ise, hangi davranışın ne tür bir hukuki sonuç doğurduğunu tespit etmekte ve buna göre tanıma şartlarını yeniden belirleyebilmektedir (Shaw, 2017, s. 315).

Hans Kelsen de tanımanın siyasi bir eylem ve yasal bir işlem olmak üzere iki şekline işaret etmektedir. Kelsen'e göre, bir devleti veya hükümeti siyasi olarak tanıma eylemi, tanıyan devletin, tanınan devlet veya hükümetle siyasi anlamda ilişkileri geliştirmede istekli olduğunu göstermektedir. Genel anlamda uluslararası hukuka göre bir devlet, söz konusu ilişkileri yürütmek adına karşı devlete elçiler göndermekte veya antlaşmalar yapmaktadır (Kelsen, 1941, s. 605). Keza Robert Sloane (2002), tanımanın üç biçiminden söz etmektedir. İlki, Kelsen'in de belirttiği siyasi tanımadır. Bir hükümdarın, diğerinin devlet olma iddiasını tanıdığı resmi eylemlerini (elçilikler vb.) içermektedir. İkincisi ise yasal tanıma, bir dizi nesnel ve yasal kriterlere dayanan tanıma şekli anlamına gelmektedir. Sonuncusu ise hem resmi hem de hükümet dışı temsili kurumlar aracılığıyla gerçekleştirilen sivil (toplum) tanımadır. Tanımayla ilgili argümanlar, tipik olarak devletlerin ve hükümetlerin tanınmasını da birbirinden ayırmaktadır. Nitekim bu ayrım, uluslararası hukukta kafa karışıklığına neden olan durumlardan birisidir. Kimine göre hükümet, devlet olmanın özüdür; kimine göre ise bir devlet, kendi içerisinde kaosa sürüklense dahi mutlaka sona ermemektedir. Örneğin bugüne kadar uluslararası toplum, hükümeti çökmesine rağmen Somali devletini tanımaya devam etmektedir. Fakat, işleyen ve kıyasla etkili bir hükümete sahip olduğu iddia edilen Somaliland, günümüzde hala tanınmamaktadır (Sloane, 2002, ss. 109-113). Somaliland'ın tanınmasını engelleyen koşulların ise, devletlerin siyasi tercihlerine bağlı olmasından kaynaklandığı ileri sürülebilir. Bu aşamada çalışmanın ufkunu genişleteceğine inanılan bazı tanıma biçimlerinden bahsetmek yerinde olacaktır. Bunlardan ilki de facto ve de jure tanıma şekilleriyle ilgilidir. De jure tanıma, bir devletin, uluslararası hukukun bütün koşullarıyla (tam) tanınması anlamına gelmektedir. De facto ise, devletin geçici ve sınırlı nitelikteki tanınmasını ifade etmektedir. De facto tanıma, tanıyan devletin, tanınan devletin kendi ülkesi üzerindeki otoritesini, ülkedeki istikrarını ve bağımsızlığını sorguladığı; bu nedenle emin olamadığı bir tanıma şeklidir. Bu açıdan de facto ve de jure tanıma şekillerinin, tanınan devletin durumuyla ilişkili görüşlerden oluştuğu söylenebilir. Özellikle de facto tanıma, bir devletin fiilen bağımsız olmasına rağmen, yeterli istikrar elde edememiş yeni otoritenin (hükümetin) davranışlarına göre gerçekleştirilmektedir. Bir nevi diplomatik ilişkilerin kurulduğu belirtilebilir. Dolayısıyla de jure tanımanın, daha çok hukuksal işlemlere dayandığı; de facto tanımanın ise herhangi bir hukuki işleme tabii olmadan fiili olarak gerçekleştiği söylenebilir (Pazarıcı, 2012, ss. 344-345; Crozat, 1953, s.16).

Çalışmada dikkate alınan diğer tanıma şekilleri ise açık ve kapalı tanımadır. Açık (sarih) tanıma, diplomatik bir notayla, açık bir biçimde ve doğrudan gerçekleştirilen bir tanıma yolunu ifade etmektedir. Kapalı (zımni) tanıma ise, bazı devletlerin kesin ve resmi bir biçimde karşı devleti tanıdığını belli etmesine gerek kalmadığı durumları içermektedir. Bir devlet, sergilediği

bir tutumla, dolaylı yollardan karşı devleti tanıdığını gösterebilir. Bu durum kapalı yürütülmesi nedeniyle bu şekilde adlandırılmaktadır. Söz konusu kapalı tanıma durumları ise, yeni devlete gönderilen tebrik mesajı, resmi diplomatik ilişkilerin kurulması vb. şeklinde belirtilebilir. Keza bir devletin, yeni bir ülkede konsolosluk açmasına karşın, o devleti kesin olarak tanımaması (İngiltere-Tayvan gibi) ya da tanıyan ve tanınan devlet arasında kabul edilen ikili antlaşmalar, yine kapalı tanımaya örnek oluşturmaktadır. Devletlerin kapalı tanınması, uluslararası alanda önemli bir politik aracın kontrolünü de ifade etmektedir. Bu nedenle devletler, tanımadaki seçeneklerini iyi kullanmaya çalışır ve bu kontrolü kaybetmek istemezler (Shaw, 2017, ss. 328-329).

2.1 Devletlerin Tanınmasında Temel Yaklaşımlar

Tanınma, bir siyasi topluluğun uluslararası hukukta egemen bir devlet statüsü kazanması için vazgeçilmez bir ön koşulu oluşturmaktadır.¹ Bir devletin, kendi iç anayasasına dayanarak ilan ettiği bağımsızlık ise, tanınmasında yeterli görülmemektedir. Nitekim varlık iddiasının uluslararası düzlemde mevcut devletler tarafından kabul edileceğinin ve saygı duyulacağına bir garantisi bulunmamaktadır. Bu nedenle devletlerin tanınması modern uluslararası toplumun kurucu ve temel bir uygulaması sayılmaktadır. Öte yandan günümüzde tanınmayan devletler, uluslararası egemenlik statüsüne sahip sayılmamakta ve uluslararası toplumun bir üyesi olmadıkları iddia edilmektedir. Tanınmayan devlet, tarihsel olarak bir dizi olumsuzlukla karşılaşmaktadır. Bunların başında, istikrarsızlık ve yok olma tehlikesi yer almaktadır (Fabry, 2010, s. 7-8).

Tarihsel süreç dikkate alındığında uluslararası alanda tanınmaya dair gelişmeler, 1648 Westphalia Barış Antlaşmasına kadar götürülmektedir. Uluslararası hukukun temellerinin atıldığı bu dönemde, modern ulus-devletlerden söz edilmeye başlanmıştır. Tanımaya yönelik resmi kayıtlara ise, 18. yüzyılda devletlerarası eşitlik ve egemenlik hakları üzerine yapılan yazışmalarda; 19. yüzyılda ise, uluslararası sistemin politik çıkarlarında rastlanmaktadır. Diğer yandan 20. yüzyılda ise tanınma, Milletler Cemiyeti'nin (1920) belirlediği uluslararası yükümlükte ortaya çıkmaktadır. Buna göre, Milletler Cemiyeti'ne üye olan her devlet uluslararası tanınırlık kazanmış olacaktır. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ise oluşturulan Birleşmiş Milletler (BM) Antlaşması'nda, tanıma şekline son hali verilmiştir. Ancak örgütler tarafından belirlenen bu kriterler, devlet müdahalesine açık ve oldukça belirsizdir (Azarkan, 2016, ss. 1056-1057). Üstelik tarihsel olarak devletlerin tanınmasında self-determinasyon

¹ Çalışmada uluslararası hukuki kişiliğine vurgu yapılan siyasi topluluk devlettir. Ancak, uluslararası hukukun mevcut aktörlerine dair tartışmalarda devlet dış aktörlere ilişkin görüşler de bulunmaktadır. Anne-Marie Slaughter, Richard Falk, Thomas Franck, Michael Byers ve Anthony Arend gibi isimler, devlet dış aktörlerin, belli koşullar çerçevesinde ve bazen devletler aracılığıyla uluslararası hukuk süreçlerine katılarak bir hukuki kişilik kazanabildiklerini belirtmektedirler. Bkz. Anna-Karin Lindblom, *Non-Governmental Organisations in International Law*, Cambridge University Press, 2005, ss.103-106. Keza Math Noortmann da devlet dış aktörlerin günümüzde uluslararası ilişkiler içerisindeki görünürlüğünün artığından söz ederek, uluslararası toplumun ihtiyaçları ve gerekliliklerini karşılayan veya etki eden örgütlerin varlığını kabul etmektedir. Bkz. M. Noortmann, 'Non-Governmental Organisations: Recognition, Roles, Rights and Responsibilities' *Non-State Actors in International Law*, ed. M. Noortmann, A. Reinisch ve C. Ryngaert, Oxford, 2015, ss. 205-206. M. Shaw ise, uluslararası örgütlerin uluslararası hukuki kişiliğe sahip olduklarını; ancak bu durumun geçerliliğini ise o olayın özel koşullarına bağlı olacağını vurgulamaktadır. Örneğin, BM Hizmetinde Yaşanan Yaralanmaların Tazmini (Reparation for Injuries Case-1949) davası ile 25 Mart 1951 DSÖ ve Mısır arasındaki Antlaşmanın Yorumlanması davası. Bkz. M. N. Shaw, *Uluslararası hukuk*. TÜBA, 2017, s. 198.

ilkesinin de önemli bir etkisi olmuştur. Bu ilke hem tanıma kavramına katkısından ötürü hem de ulusların kendi kaderini tayin etme hakkını açıklaması nedeniyle önemlidir. Nitekim geçmiş zamanlarda devletlerin tanınması, çoğunlukla halkların self-determinasyon haklarına bağlı olarak gerçekleştirilmiştir (Eminoğlu, 2015, ss. 126-127). Fakat, devletlerin tanınması sürecinde hukuk ve siyaset arasındaki dengeden önce değinilmesi gereken iki temel teori (kurucu ve açıklayıcı) bulunmaktadır.

2.1.1 Kurucu Teori

Devletin tanınmasına ilişkin kurucu teori, Lassa Oppenheim tarafından özetlenmiştir. Oppenheim'a göre bir devlet, var olduğu andan itibaren uluslararası bir kişilik kazanmaktadır. Bunun temel anlamı, bir siyasi varlığın devlet sayılıp sayılmamasının, mevcut devletlerin eylemlerine bağlı olmasıdır. Bir devletin toprağa sahip olması, belirli bir nüfus üzerinde istikrarlı bir gücünün olması veya uluslararası anlaşmalara saygı göstermesi, diğer devletler tarafından tanınmadığı takdirde kurucu unsur olarak hiçbir anlam ifade etmemektedir (Grant, 1999, s. 2). Kurucu teori uluslararası hukuk gönüllülüğü (*jus gentium voluntarium*) esasıyla ve geleneksel pozitivist hukuk tarafından desteklenmektedir. Buna göre, bir siyasi varlığın tanınması ancak diğer devletlerin anlaşmasıyla mümkündür (Ryngaert & Sobrie, 2011, s. 469). O halde bir devlet, mevcut devletler tarafından tanınmıyorsa, uluslararası hukuk bakımından yok hükmünde sayılmaktadır. Devletin tüzel bir kişilik kazanması ise, diğer devletlerin irade ve rızalarına bağlıdır. Kurucu teorinin savunusunu yapan isimlerden Hersch Lauterpacht'a göre, bir topluluğu devlet olarak tanımak, uluslararası hukukun gerektirdiği devlet olma şartlarına bağlıdır. Eğer bir devlet, bu koşullara sahipse, mevcut devletler tanıma vermekle yükümlüdürler. Lauterpacht'a göre, siyasi varlığın tam bir uluslararası kişilik kazanması otomatik bir şekilde gerçekleşmemektedir (Lauterpacht, 1944, ss. 385-386). Bahsedilen, uluslararası hukukta tanıma koşullarının önceden belirlenmesinin zor oluşudur. Bu işlevi yerine getirmesi için tarafsız bir uluslararası organın kurulması gerekmektedir. Başka bir deyişle, tanımaya yönelik oluşturulan organın, sistemin öznelarini kesin olarak belirleme yetkisi olmalıdır. Lauterpacht (1994), bu tür bir tarafsızlığın uluslararası alanda sağlanmasını pek mümkün görmemektedir. Bu nedenle mevcut devletlerin, tanıma konusunda belirleyici olduklarını belirtmektedir. Ancak Crawford, bu argümanın uluslararası hukukta genel olarak uygulanabilir olmadığını vurgulamaktadır. Çünkü, devletler tanıma gibi konuların yasal süreçlerini belirlemede özgür olsalardı, uluslararası hukuk bir tür kusurlu iletişim biçime dönüşürdü (Crawford, 2006, ss. 19-20).

Kurucu teori, bir devletin bazı devletler tarafından tanınıp diğerleri tarafından tanınmamasını içerdiği için tutarsız bulunmaktadır. Vidmar ve Worster, kurucu teorinin eksik noktalarına dikkat çekmiş ve eleştirmişlerdir. Tanımaya yönelik uluslararası alanda merkezi bir otoritenin olmayışı bir sorun olarak ele alınmıştır. Çünkü kurucu teoride merkezi otorite tanımlanmamıştır. Burada devletler hem uluslararası bir kişiliğe sahiptirler hem de değildirler. "Eğer bir devlet tanınmadan var olabiliyorsa, neden diğer devletlerin tanınmasına ihtiyaç duyar?" (Vidmar, 2012, s. 361; Worster, 2009, s. 119) şeklindeki ifade açıkça kurucu teorinin eksikliğine işaret etmektedir. Keza kurucu teori, diğer toplulukların hayati yasal çıkarlarına ters düştüğü için de eleştirilmektedir. Buna göre kurucu teori, taraflar arasında savaşa neden olabilecek bir alan sağlamaktadır. Çünkü kurucu teori, tanınmayan bir devletin toprağının işgal edilebileceğini ileri sürmektedir. Bu durum, uluslararası hukukun koruduğu yapıyı bozan eylemleri ortaya çıkarmaktadır

(Lauterpacht, 1944, ss. 433-434). Bu nedenlerden ötürü kurucu teori uluslararası hukukta pek tercih edilmemektedir.

2.1.2 Açıklayıcı Teori

Beyan edici olarak da bilinen açıklayıcı teori, kurucu yaklaşıma karşı bir duruş benimsemektedir. Bu teorinin, pratik gerçeklerle uyumlu olduğu söylenebilir. Açıklayıcı teoriye göre bir devlet, uluslararası hukukta devlet olmanın şartlarını karşılaması halinde varlığını ilan edebilir. Kastedilen, devletlerin tanınmasında, diğer devletlerin rızasının aranmamasıdır. Yeni devletin ilk önce hukuki olarak kurulması ve sırasıyla uluslararası hukukta belirlenen şartları yerine getirmesi gerekmektedir (Shaw, 2017, s. 316). Söz konusu şartlar açıklayıcı teoriyi etkileyen Montevideo Sözleşmesinde; kalıcı bir nüfus, tanımlanmış bir bölge, hükümet ve diğer devletlerle ilişki kurma yeteneği şeklinde sıralanmıştır. Montevideo'nun önemli bir özelliği, bir varlığın ancak belirli olgusal koşullar karşılandığında bir durum olarak tanımlanmasıdır (Ryngaert & Sobrie, 2011, s. 472). Bu süreç, açıklayıcı teori için de geçerlidir. Nitekim açıklayıcı teoride tanıma, kurucu teoriden farklı olarak otomatik bir şekilde gerçekleşmektedir. Açıklayıcı teori mevcut devletlere, yalnızca yeni devletlerin ne zaman ortaya çıktığını belirleme görevi vermektedir. Bu durum ise, bir devleti neyin oluşturduğuna dair net bir kavrayışı gerektirmektedir. Buna göre açıklayıcı teori, tanımayı devlet olmanın gerekleriyle iç içe kullanmaktadır (Grant, 1999, ss. 4-5).

Stefan Talmon (2004), egemen devletin varlığının, diğer devletler tarafından tanınmasından bağımsız olarak gerçekleştiği üzerinde durmuştur. Açıklayıcı teoriyi ilgilendiren tarihsel süreç dikkate alındığında Uluslararası Hukuk Enstitüsü, Brüksel Kararının (1936) ilk bölümünde benzer bir ifadeye yer vermiştir. Buna göre; "tanıma, beyan edici bir etkiye sahiptir" (Institut De Droit International, 1936, s. 185). Bu duruma bağlı tüm hukuki etkilerle birlikte yeni bir devletin mevcudiyeti, bir veya daha fazla devletin tanımayı reddetmesine bağlı değildir. Bu durum devlet olma konusunda karar verebilecek merkezi bir otoritenin olmadığı ve uluslararası hukukun herkes için bağlayıcı bir yapısı olduğu anlamına gelmektedir. Devletler, iç hukuktaki gerçek kişiler gibi, doğumla birlikte tüzel bir kişilik kazanmaktadırlar. Keza açıklayıcı teori, antlaşmalar, devlet beyannameleri ve özellikle içtihatlar tarafından da desteklenmektedir. Talmon, Avrupa Siyasi İşbirliği (EPC) bünyesinde kurulan Lahey Yugoslavya Konferansı Tahkim Komisyonu görüşlerine de yer vermiştir. 1991 yılında düzenlenen Konferans'ta, uluslararası kamu hukuku ilkeleri doğrultusunda bir devletin varlığının tamamen beyana dayalı olduğu kabul edilmiştir (Talmon, 2004, ss. 105-107). 20. yüzyıl gelişmelerinin de etkisiyle açıklayıcı teorinin daha çok dikkate alındığını ve günümüzde ise geçerliliğini koruduğunu belirtmek bu nedenle önemlidir.

2.2 SWOT Analizi Yöntemi

SWOT kavramı, İngilizcede strenghts, weakness, opportunities ve threats kelimelerinin baş harflerinden oluşmaktadır. Türkçede bu kavramlar sırasıyla, güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler anlamına gelmektedir. SWOT analizi, bir konunun gelişimini izlemesi nedeniyle stratejik bir yöntem olarak tanımlanmaktadır. Analizin amacı, zayıf yönlerin ve tehditlerin etkisini en aza indirmek; güçlü yönlerin ve fırsatların potansiyelini üst düzeye çıkarmaktır. Bu yöntemle araştırma konusunu oluşturan olguya dair iç ve dış faktörler hesaba katılmaktadır.

Başlangıçta planlamaya yönelik tasarlanmış bir yöntem olsa da ulaşılmak istenen sonuca veya açıklanan duruma uygun olarak yararlanılabilmektedir (European Commission, 2015). SWOT analizi genellikle kuruluşların (işletmeler, kamu idareleri veya denekler) iç ve dış işleyişinin düzenlenmesinde veya stratejik planların geliştirilmesinde bir yöntem olarak tercih edilmektedir. Ancak sosyal bilimlerde içerisinde de önemsenen bu analiz yöntemi, birçok farklı konuya veya devletlerin gelişim süreçlerine de uyarlanabilmektedir. Örneğin bir devletin başarılı bir şekilde kurulup kurulmadığı bu yöntemle incelenebilmektedir. SWOT analizinin kullanımının ve kamuoyuna iletiliminin kolay olması da yöntemin tercih edilme nedenlerinden birini oluşturmaktadır. Tarihsel gelişimi incelendiğinde SWOT analizi, Harvard Üniversitesi'ndeki dört profesör -Edmund Learned, Roland Christensen, Kenneth Andrews ve William Guth- tarafından oluşturulan Business Policy: Text and Cases (1969) isimli yayınıyla tanımlanmıştır (Hems & Nixon, 2010, s. 216).

Doug Leigh'e göre, SWOT analizine dair erken dönem çalışmaları Kurt Lewin tarafından gerçekleştirilmiştir. Lewin, bireylerin ve grupların nasıl etkileşime girdiğini araştıran sosyal psikolojinin önemli isimlerinden biridir. 1951'de yayınlanan Field Theory in Social Science adlı eseri daha sonraki teorik makalelerin birçoğunu popüler hale getirmiştir. Kitabında çeşitli güçlerin belirli bir çevredeki hedeflerinin izlenmesine yardımcı olabilecek veya engelleyebilecek koşulların var olduğunu ileri sürmüştür. Lewin direkt olarak SWOT analizine atıfta bulunmasa da 'güç alanı analizine' yönelik teorik gelişmeleri etkilemiştir. 1954'te ise Social Learning and Clinical Psychology ile bireylerin başarıları-başarısızlıkları ve kendi içsel veya dışsal eğilimleri arasında birtakım ilişkilerin olduğunu savunmuştur. Bu durum SWOT analizinde yer alan güçlü-zayıf yönler ile fırsatlar ve tehditler şeklindeki ayrıma benzemektedir. Dolayısıyla psikoloji alanında başlayan çalışmaların SWOT analizi yöntemini etkilediğini söylemek mümkündür. Çağdaş uygulamalara bakıldığında ise SWOT analizi yöntemi, ampirik olarak elde edilen ve bağımsız olarak doğrulanabilen bilgileri içerecek şekilde yürütülmektedir. Bu tür analizlerin genel amacı, aktörün (çalışmada Somaliland'ın) iç ve dış çevresi hakkında nesnel ve tarafsız bir görüş sağlamaktır (Leigh, 2009, ss. 117-118). Analiz düzeyinin seçiminde ise bir odak nokta belirlenmektedir. Analizin odak noktası bir kuruluşsa, iç analiz nesnesi kurum, dış analiz nesnesi ise, ülke olmaktadır. Eğer analizin amacı ülke ise, dahili analiz o ülkeyi, harici analiz ise, komşu ülkeleri veya dünyanın geri kalanını kapsamaktadır (European Commission, 2015).

3. Tarihsel Süreçte Somaliland

Modern uluslararası sistemde devlet, coğrafi sınırları olan, nispeten istikrarlı bir nüfusu ile sınırlarını kontrol edebilen ve diğer devletler tarafından egemen olarak tanınan bir hükümete sahip sayılmıştır. Bu egemenlik, İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından, iç çatışmalar nedeniyle sarsılmaya başlamıştır. İç çatışmalar, yeni dönemde en yaygın savaş türleri arasına girmiş ve uluslararası çatışmalar geri planda kalmıştır. Ayrılıkçı hareketler ise, savaşın en uzun ve en kanlı biçimi haline gelmiştir. Bu gerçeğe rağmen, ayrılıkçı hareketlerden yaklaşık üçte biri tam bağımsız bir devlet olarak kurulabilmiştir (Coggins, 2006, ss. 26-35). Somaliland ise, Somali merkezli hükümetinin 18 Mayıs 1991'de çökmesinin ardından, Somali Birliğinden ayrılmıştır. Somaliland, yirmi yılı aşkın bir süredir fiili bir devlet olarak varlığını sürdürmektedir. Ancak, "başarısız bir devlet içinden başarılı bir devlet" olarak çıkmasına rağmen, henüz uluslararası

alandan tanınırılık kazanamamıştır. 1990'ların başından bu yana Somaliland, Afrika Boynuzundaki devlet olarak kendine özgü başarılı hikayesiyle tanınmaktadır (Fadal, 2013, s. 36). Diğer yandan Somali'nin kendisi, dünya çapındaki ilgiye ve yardıma rağmen, birçok akademisyen tarafından başarısız bir devlet olarak ifade edilmektedir. Somali'nin ve Afrika'nın içine düştüğü bu durumu, kalkınmadaki başarısızlıklara, klan savaşlarına ve 1990'lı yılların dönüşümüne bağlamak mümkündür. Bakıldığında Afrika, Soğuk Savaş'ın ardından önemli derecede insani yardım almış, fakat bu yardımlar yerelde inisiyatif alan kurumları aşındırmış ve demokratik olmayan güç yapılarını zenginleştirmiştir. Dahası, uluslararası finans kurumlarının yapısal uyum programları, Afrika'nın ekonomik krizini durdurmada yetersiz kalmıştır. Bu ekonomik kriz, 1990'ların başından itibaren beklenen demokratikleşme ve özgürleşme dalgasının başarısızlığıyla sonuçlanmıştır. Soğuk Savaş'tan sonra, Afrika'nın büyük bir bölümünde demokrasi için halk hareketleri yükselişe geçmiştir. Bu süreçte askeri rejimlerin yerini çok partili sistemlerin almaya başladığı gözlemlense de tam tersi olarak demokratikleşme çabaları zarar görmüştür. Çünkü, Afrika halkları için demokrasi, sadece kalkınma bağlamında çözülmesi gereken bir konu değildi. Yerel problemlerin çözüldüğü, insan haklarının, kimliğin ve etnisitenin dikkate alındığı girişimlere de ihtiyaç duyulmaktadır (Kibble, 2001, s. 5).

1991'de Siad Barre Hükümeti'nin devrilmesinden bu yana, Somali'de işleyen merkezi bir hükümet bulunmamaktadır. Soğuk Savaş'ın ardından kurulan yeni devletlerle karşılaştırıldığında Somali, uzun yıllardır devam eden bir çöküş dönemine girmiştir. Somali'de devlet krizine, iç savaş ve insanlığa karşı suçlar da eşlik etmiştir. Bu durum ise, insani yardımların bölgede kronikleşmesine yol açmıştır. Uluslararası toplum için Somali, silahlı çatışmaların devam ettiği, tehlikeli, zor ve güvenli olmayan bir ülke olarak tanımlanmıştır. Bunun temel nedeni, klan anlayışının ülkenin tamamını ele geçirmesiyle ilintilidir. Somali'de toplumun hemen hemen tüm üyeleri, bir klan ailesine mensup olmak zorundadır. Koşullara bağlı olarak farklı bir soy kimliği, bölgede siyasi sorunlara neden olabilmektedir. Ülkedeki karışıklığın diğer bir nedeni ise, Barre yönetiminin baskıcı olmasıdır. Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği kanadında yer alan Barre Hükümeti, ülkede son derece otoriter bir rejim uygulamıştır. Etnik açıdan farklı olanların baskılandığı ve insanlığa karşı suçların işlendiği bu dönemde, Somalililer devlete karşı öfke duymuş ve rejimi devirmeye yönelik halk ayaklanmaları başlatmışlardır. Hem Sovyetler Birliği'nin çökmesi hem de Somali içerisindeki kriz, Barre rejiminin de sona ermesini sağlamıştır. Barre rejiminin ardından Somali toprakları, hizipler arası bir iç savaşa dönüşmüştür. Somaliland ise, ülke genelinde yaşanan bu krize rağmen istikrarlı yapısını sürdürmeyi başarmış ve daha çok uluslararası alandaki tanınmaya odaklanmıştır (Menkhaus, 2003, ss. 1-4). 1991'deki rejim değişikliğinin ardından Somaliland, bağımsız bir devlet olarak egemenliğini geri aldığını duyurmuştur. Somaliland'ın fiili bir devlet kurmadaki başarısı, güneydeki çözümü karmaşıkleştirmiş ve ertelemiştir. Somaliland, Somali topraklarının üçte birini kontrol etmesi nedeniyle bölgede önemli bir güç haline gelmiştir. Nitekim, güneydeki birçok hizip grubuna kendisini ulusal bir aktör olarak kabul ettirmeyi de başarmıştır (Bryden, 2004, s. 167). Ancak Somaliland'ın ana kaygısı, uzun yıllardır verdiği mücadelenin uluslararası alandaki kayıtsızlıkla kötüleşmesi üzerinedir.

3.1. Somaliland'in Siyasi Gelişimi

Somaliland, Afrika Boynuzu olarak nitelendirilen bölgede yer alan ve Kızıldeniz'e kıyısı olan bağımsız, fakat uluslararası alanda tanınmayan bir ülkedir. Bulunduğu jeostratejik konumu nedeniyle birçok devletin ilgisini çeken Somaliland'ın siyasi tarihi, İngiliz kolonilerinden biri olduğu zamana kadar uzanmaktadır. Özellikle 1884 yılındaki İngiliz Somaliland'i olarak ilanı, siyasi varlığının ilk göstergesidir. Keza, 1888 ve 1897 yılları arasında imzalanan bir dizi uluslararası antlaşmayla da ülkenin toprakları, sınırları ve halkı tanımlanmıştır. Bölgenin kuzey sınırı Cibuti Cumhuriyeti'yle, güney sınırı Somali Ulusal Bölgesi'yle, batı sınırı Etiyopya ve güneydoğu sınırı ise, Puntland Özerk Yönetimiyle çevrilidir (Bryden, 2004, s. 167; Beyene, 2019, s. 197) Somaliland, bulunduğu bölge dolayısıyla İngiliz, Fransız ve İtalyan kolonizasyonundan önemli ölçüde etkilenmiştir. Bu çerçevede Somaliland'ın devlet oluşumunu üç ayrı dönemde incelemek mümkündür. İlki, 1827-1960 yılları arasında Afrika Boynuzu'nun sömürgeleştirildiği ve Somalililerin klan mücadeleleri nedeniyle beş farklı siyasi varlık arasında bölündüğü dönemdir. Bu yıllarda Somali bölgesi; İngiliz Somaliland'i, İtalyan Somali'si, Fransız Somaliland'i (Cibuti), Etiyopya'nın Ogedan bölgesi ve Kenya'nın Sınır Bölgesi şeklinde ayrılmıştır (Kibble, 2001, s. 10). 19. yüzyılın ilk yarısında İngiltere ve Fransa, Süveyş Kanalı'nın inşası (1839-1869) için bölgeye gelmişlerdir ve daha sonra, Afrika Boynuzu'nu çevreleyen bölgeye adım atmışlardır. Bu yıllarda Fransızlar Cibuti'yi ele geçirmiş; İngilizler ise, İngiliz Somaliland'ini kurmuşlardır. İtalya ise, 1880'lerin ortalarında güney Somali'yi ele geçirmeye çalışmış ve 1905'te İtalyan Somali'sini tam olarak kurmuştur. Etiyopya ise bir Afrika sömürge gücü olarak Somali'nin batı topraklarının kontrolünü ele geçirmiştir (Hoehne, 2015, s. 13). Ayrıca 1897 tarihli İngiliz-Etiyopya Antlaşması'yla, Somalililerin uzun yıllardır çobanlık yaptığı ve tarihsel önemi olan Hawd (Haud) Platosunun belirli bir kısmı, Etiyopya'ya verilmiştir (Britannica, 1998).

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Somaliland, 26 Haziran 1960 tarihinde ilk kez bağımsızlık elde etmiştir. Bu bağımsızlık direkt olarak BM'ye bildirilmiş ve Somaliland, BM Güvenlik Konseyi'nin beş veto yetkisine sahip üyeleri de dahil olmak üzere otuzdan fazla hükümet tarafından tanınmıştır. 1 Temmuz 1960'ta ise, İtalya tarafından yönetilen Somali de bağımsızlığına kavuşmuştur (Nasir, 2003, s. 6). Öte yandan bölgede değişen dinamikler, Somaliland'ın siyasi gelişiminde ikinci bir dönemin başlamasına neden olmuştur. Kıta, Avrupa'nın 1880-1908 yılları arasındaki Afrika kapışması sırasında bölünmüştür; fakat İngiltere ve İtalya'nın karşı karşıya geldiği Somali bölgesi, 1941'de İtalya'nın Etiyopya'da yenilgiye uğratılmasının ardından İngiliz Askeri idaresi altına girmiştir. Bu, İngiliz ordusunun Somali'ye jandarmalık ettiği ve Aden Körfezi'nin güney kıyılarından Kenya sınırına kadar geniş bir alanı yönettiği sömürü sistemi kurmasını sağlamıştır. İngiltere'nin Somaliland, Etiyopya'nın Ogedan bölgesi ve İtalyan Somali'sini tek bir yönetim altında tutması, Büyük Somali fikrini doğurmuştur. Daha sonra İngiltere Dışişleri Bakanı Ernest Bevin, bu fikri kamuoyu önünde benimsediğini açıklamıştır. Söz konusu fikir, üç bölgenin birleştirilerek Büyük Somali Cumhuriyeti'nin kurulması üzerinedir. Keza, İngiltere'nin bu kararı, Somali Gençlik Hareketi (SYM) ve Somali Ulusal Hareketi (SNM) tarafından reddedilmemiştir. Büyük bir Somali fikri, ulusal duyguları canlandırması nedeniyle desteklenmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından İtalya ile de görüşülerek, sömürge topraklarının bağımsızlığı ve birleştirilmesi yönünde bir fikir birliğine varılmıştır. Büyük Somali fikri, 1954'te Etiyopya ve İngiltere arasında yapılan anlaşma sonrasında Somaliland için duygusal bir ilgi uyandırmıştır. Hawd Platosu'nun Etiyopya'nın yetki alanına

girmesi ile Somalilandli çobanların bu bölgede hayvanlarını otlatamaması, temel geçim kaynağı hayvancılık olan bu toplumun bağımsızlık taleplerini artırmıştır. 1960'ta Somaliland ve Somali yasama görevlileri anayasa taslağını oluşturmak için bir araya gelmişlerdir. Fakat taraflar anlaşmaya varamamışlardır. Somaliland kendi Birlik Yasası'nı; Somali ise kendi oluşturduğu Somali Yasası'nı kabul etmiştir. Aralarındaki anlaşmazlığa rağmen taraflar, Somali Cumhuriyeti fikrinde birleşmişlerdir. 1960 yılındaki ilk bağımsızlığın hemen ardından (5 gün sonra) Somali Cumhuriyeti ilan edilmiştir. 1960'tan 1969 yılına kadar Somaliland, Somali Cumhuriyeti içerisinde sivil bir hükümet tarafından yönetilmeye çalışılmıştır. Ancak süreç beklenildiği gibi ilerlememiştir. Birleşmeden bir yıl sonra Somali'nin kuzey bölgeleri (Somaliland vd.) ile Mogadişu (başkent) arasındaki ilişkiler hızla bozulmaya başlamıştır (Ministry of Information Hargeisa, 2001, ss. 11-18).

Soğuk Savaş'ın sürdüğü bu dönemde, Somali Cumhuriyeti Siad Barre tarafından gerçekleştirilen darbeye zorunlu bir değişim geçirmiştir. 1969'da Mogadişu'da kurulan askeri yönetim, Somaliland Eyaletinin ilk başbakanı olan Muhammad Egal'in demokratik hükümetini sona erdirmiştir. Bu çerçevede Somaliland, tarihsel siyasi gelişiminde üçüncü döneme girmiştir. 1969'dan 1991'e kadar yönetimde kalan Barre Hükümeti ve Somaliland arasındaki gerilim, bu dönemin içeriğini oluşturmaktadır. Bu dönemde Somali için barışçıl bir ortam yoktur. Aksine Barre Hükümeti, Kenya ve Etiyopya'yla birçok kez savaşmıştır. Barre, Somali Cumhuriyeti'nin ulusal kaynaklarının çoğunu askeri teçhizata ayırmıştır. Büyük Somali vizyonunu gerçekleştirme konusundaki ısrarı, Etiyopya'yla olan 1977-1978 Savaşı'yla doruğa ulaşmıştır. Bu savaş, pan-Somali milliyetçiliğinin sonunun ve Somali devletinin çöküşünün sinyalini vermiştir. Somali'nin yenilgisi ülkede bir güven krizine neden olmuş ve 1978'den itibaren hükümete güvenmeyen bir grup subay darbe girişiminde bulunmuştur. SNM de dahil olmak üzere klan temelli muhalefet, Barre rejimine karşı silahlanmıştır. İç savaş, çok sayıda sivilin hayatına mal olmuş (20 ila 50 bin) ve yüz binlerce kişiyi evinden etmiştir. Hargeisa ve Burao'ya düzenlenen şiddetli hava bombardımanları, bölgede SNM'in eylemlerini hızlandırmıştır. Yoğun çatışmaların ardından SNM, 26 Ocak 1991'de Barre rejiminin düşmesini sağlamış; Somaliland'in kontrolünü ise ele geçirmiştir. Ancak bölgedeki klanlar arasındaki çatışmaların devam etmesi üzerine uzlaşma kararı almıştır. Şubat ayında düzenlenen barış konferansında, Somaliland'in en büyük klanı olan Isaaq ile diğer klanlar arasında güven tesis etmeye çalışmıştır. Yaklaşık iki ay süren kapsamlı görüşmelerin sonrasında Somaliland, SNM'in de desteğiyle 18 Mayıs 1991'de bağımsızlığını geri kazandığını ilan etmiştir. Ancak bu durum Somali tarafından kabul edilmemiştir (Mesfin, 2009, ss. 5-8).

3.2. Bölgesel Sorunlar ve Puntland Meselesi

Somaliland'in 1991 yılındaki ikinci bağımsızlık ilanı, siyasi gelişiminin de dördüncü evresini oluşturmaktadır. Somaliland bu tarihten itibaren tamamen uluslararası alanda tanınmaya odaklanmıştır. Ancak Somali ve Afrika genelindeki sorunlar, bağımsızlığını tehdit etmiştir. Bunlardan ilki, Barre rejiminin çökmesinin ardından, ülke genelinde milis-klan çatışmalarının hızlanmasıdır. Bu süreçte Somali'nin demokratik bir sistem yaratma girişimleri başarısızlıkla sonuçlanmış ve sorunların giderilmesi adına uluslararası yardıma ihtiyaç duymuştur. 1992-1995 yılları arasında, BM tarafından düzenlenen operasyonlar (UNOSOM I/II, UNITAF), ülkede herhangi bir toplumsal değişimi veya siyasi bir çözümü sağlayamamıştır. Aksine insani yardım

ile siyasi ve ekonomik güç, yalnızca savaş ağalarının elinde yoğunlaşmıştır (Kenning, 2011, s. 63). Bu dönemde Büyük Somali'nin kısa vadede yeniden birleşmeyeceği netleşmiş ve Somali'nin kuzeydoğusunda Harti klanı tarafından Puntland Özerk Yönetimi (1998) kurulmuştur. Kuruluş şekliyle Puntland liderleri, klanlar arası konferanslar ve geleneksel otoriteler aracılığıyla bir hükümet oluşturarak, Somaliland'in devlet şeklini taklit etmişlerdir. Fakat amaçlarının farklı olduğu belirtilebilir. Puntland, Somaliland gibi bağımsızlık iddiasında bulunmamaktadır; daha çok federal bir Somali'yi inşa etmek için uğraşmaktadır. Keza Puntland, Somaliland'in tek taraflı ayrılığını kabul etmemektedir. Bu nedenle Somaliland tarafından tanımlanan sınırları görmezden gelmektedir (Eggers, 2007, s. 218).

Puntland ve Somaliland arasındaki ihtilaflı sınır bölgeleri konusunda iki zorluk bulunmaktadır. İlki, her iki devletin bölgedeki siyasi statülerinin belirsiz olması üzerinedir. Somaliland, kendisini bağımsız bir devlet olarak algılamaktadır. Fakat şu ana kadar uluslararası tanınırlık kazanamamıştır. Puntland ise, kendisini Somali'nin bir parçası olarak görmektedir. Bunlara karşın, uluslararası toplum resmi olarak her ikisine de sadece tırnak içerisinde atıfta bulunmaktadır. Bölgeyi ise, halâ Somali'nin kuzey kısmı olarak tanımlamaktadır. İkinci zorluk ise, herhangi bir konuda (nüfus vs.) güvenilir bir istatistiğin olmamasıdır. Somali'de son resmi nüfus sayımı, 1985-1986 yılları arasında yapılmıştır. Ancak sonuçlar yayınlanmamıştır. Bu tarihten beri, Somali nüfusu ölümlerle ve yerinden edilmelerle sarsılmıştır. Buna karşın Somaliland yetkilileri, 2014 yılında nüfuslarının 3,5 milyon olduğunu açıklamışlardır. Puntland'ın Somaliland'den toprak talep etmesi nedeniyle kesin bir nüfusunun olmadığı ya da verdikleri nüfus oranlarının doğruluğunun tartışmalı olduğu belirtilebilir (Hoehne, 2015, ss.15-17). Keza Harti klanı, Somali'nin üçte biri tarafından iskân edilen Darod klanının bir alt grubudur. Bu nedenle Puntland, Somali'nin 1990 yılı sınırları içindeki özerk bölgelerden oluşan federal bir devlet olarak kurulmasından yanadır. Keza Puntland, Harti klanının iki küçük alt grubunun Somaliland'de yaşamasını (Sanaag ve Sool bölgeleri) bir politik bir araç olarak kullanmaktadır. Bölgedeki gerilim ise, 2003 yılında Puntland'ın Sool bölgesine yönelik gerçekleştirdiği işgal girişimiyle tırmanmıştır. Somaliland, bölgenin kontrolünü ancak 2007 yılında geri alabilmiştir. Bu süreçte Etiyopya'nın askeri desteğini de alan Somaliland, günümüzde bölgedeki gerilimlere karşı başarılı bir politika yürütmektedir. Belirtilmelidir ki bölgedeki geleneksel kan davaları ve klan çatışmaları, Somaliland'ın uluslararası tanınma girişimlerinin temeli olan barış ve istikrarına zarar vermiştir. (Mesfin, 2009, s. 10).

Uluslararası hukuka göre bir devlet, gönüllü olarak girdiği birliği feshetme hakkına sahiptir.² Bu nedenle Somaliland, uğradığı siyasi baskılar, ayrımcı politikalar ve askeri saldırılar nedeniyle,

² Çalışmada bu argümanın "uti possidetis" ile yakından ilgili olduğunu belirtmek yerinde olacaktır. Yasa gereğince mevcut sınırların korunması anlamına gelen ve yeni kurulan egemen devletlerin, bağımsızlık öncesinde sahip oldukları bağımlı bölgelerinin iç sınırlarını korumalarını içeren bir uluslararası hukuk ilkesidir. Bu ilkeye göre, sömürge idaresinden kurtularak kurulmuş olan bir devlet, sömürgeci devlet tarafından belirlenmiş olan iç idari yapının sınırları içerisinde bağımsızlık kazanmaktadır. Nitekim bu sınırlar, yeni kurulan devletin uluslararası sınırları haline gelmektedir. Bkz. Tuğrul Çakır, Uti Possidetis (Mevcut Sınırların Korunması) İlkesi Üzerinde Bir Değerlendirme, *AkdHFD, Cilt 12, Sayı 2, 2022, s.597*. Somaliland, bu ilke uyarınca, uluslararası antlaşmalarla belirlenen sınırlarını korumak kaydıyla tek taraflı iradesi sonucu İtalyan Somali'si ile kurduğu birlik antlaşmasını feshetmiştir. Buradaki feshin anlamı; bir antlaşmanın, taraflarından birinin irade açıklaması yoluyla antlaşmaya bundan sonra bağlı olmayacağını bildirmesidir. Bu fesih kararının yasal olarak kullanılmasını ise, antlaşma hükümlerinin bunu öngördüğü ve tarafların fesih veya çekilme hakkını tanıma niyetinde olduklarına dair verilerin olduğuna dayandırmaktadır. Ancak bu karar Somali tarafından reddedilmektedir. Bu durum uluslararası hukukun, taraflara antlaşmaları feshetme veya

birliği feshetmenin hakkı olduğunu ileri sürmektedir. Somaliland halkı, 1961 referandumuyla bu durumu boykot etmiş ve aynı yıl bağımsızlık mücadelesine girişmiştir. Ek olarak, Mayıs 2001 yılında düzenlenen referandumda, halkın %97'si bağımsızlık yönünde oy kullanmıştır. Bu çerçevede Somaliland davasını, egemen bir devlete dahil edilmiş bir bölgenin ayrılmasından ziyade; ayrı egemen devletler olan iki varlık arasındaki birlikten gönüllü olarak çekilmesi, şeklinde yorumlamak mümkündür. Ancak Afrika'da Somaliland'in tanınması konusunda bir isteksizlik bulunmaktadır. BM ve birçok Batılı devlet, Somaliland'in uluslararası alanda tanınma umutlarının, Afrika Birliği'nin tutumuna bağlı olduğunu belirtmektedir. Bu durum Afrika Birliği Şartında yer alan üye devletlerin birliğine ve toprak bütünlüğüne olan bağlılığını içeren ilkesiyle (madde 4) alakalıdır. Bu nedenle Somali, kendi bütünlüğünü bozduğu gerekçesiyle Somaliland'in talebinin geçersiz olduğunu savunmaktadır. Öte yandan Afrika Birliği, Somaliland'in tanınması halinde Afrika kıtasındaki ayrılıkçı hareketlerin çoğalacağını ileri sürmektedir (Crisis Group, 2006, ss. 14-16).

4. Somaliland'in Uluslararası Alanda Tanınmama Sorunu: SWOT Analizi

Modern Somaliland, yetmiş altı yıllık sömürgecilikten sonra 26 Haziran 1960'ta İngiltere'den bağımsızlığını kazanmış ve BM'nin tüm daimî üyeleri de dahil olmak üzere birçok bağımsız devlet tarafından tanınmıştır. Bu süreçte, Afrika Birliği Örgütünden (1963) ziyade, BM üyesi olarak kabul edilmiş ve uluslararası sorumluluklar almıştır. Üstelik, Nijerya dahil birçok Afrika devleti bağımsızlığını kazanamamışken, Somaliland, uluslararası tanınırlık elde etmiştir. ABD, Dışişleri Bakanı Christian Herter aracılığıyla tebrik mesajı göndermiş ve İngiltere ise, Somaliland'le ikili anlaşmalar imzalamıştır. Ancak Somaliland'in bu bağımsızlığı sadece beş gün sürmüştür. Somaliland 1 Temmuz'da ulusalcı duygularla ve gönüllü olarak İtalyan Somali'si ile birleşmeyi seçmiştir. Daha sonra ise anlaşmanın ağır ihlalleri engelleyememesi nedeniyle, 1991 yılında ikinci kez bağımsızlığını ilan etmiştir (Nte, 2022, ss. 64-65). Fakat feshetme hakkının verilmesine rağmen Somaliland, günümüzde gerekli uluslararası tanınırlığı kazanamamıştır. Söz konusu sorunlar ve ülkenin siyasi gelişimi üst bölümlerde detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Bu bölümde ise sürecin başından beri egemenlik haklarının zarar gördüğü Somaliland'in, uluslararası alandaki tanınmama sorununu etkileyen faktörler SWOT analizi yöntemiyle ele alınacaktır.

Bu çerçevede tanınmadaki;

Güçlü Yönler: Ocak 1991'de Barre rejiminin çökmesinin ardından SNM Kuzey'de iktidara gelmiş ve Güney'de ise, iktidar mücadelesi hızla iç savaşa dönüşmüştür. Nisan 1991'de ise SNM, Burao'da Kuzey klanları için bir barış konferansı düzenlemiş ve aynı tarihlerde Mogadişu'da tek taraflı olarak yeni bir hükümet ilan edilmiştir. Kuzey'de Burao Konferansının ardından Somaliland, 18 Mayıs 1991'de, egemen bir devlet olarak yeniden kurulduğunu ilan etmiştir. Bu durumda Somaliland'in ilk güçlü yönünü, Birlik'ten barışçıl yolları ve demokratik seçim yöntemlerini kullanarak ayrılması oluşturmaktadır (Ministry of Foreign Affairs, 2002, s. 7). Sürece açıklayıcı teori ve de jure tanıma şekli üzerinden bakılırsa, uluslararası hukuka göre, devlet

çekilme hakkını birtakım koşullara bağlı olarak tanıdığını göstermektedir. Bkz. Hüseyin Pazarcı, *Uluslararası Hukuk*, Turhan Kitabevi, 11. Baskı, 2012 Temmuz-Ankara, ss. 97-98. Bkz. BM Enformasyon Merkezi (UNIC), *Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi (22 Mayıs 1969)*, Ankara-2002, s.16, madde 54/a, 56/1a, 56/1b.

olmayı yerine getirme kriterleri (1933) Montevideo Sözleşmesi'nde belirlenmiştir. Bunlar; (a) tanımlanmış bir bölge, (b) kalıcı nüfus, (c) hükümet, (d) diğer devletlerle ilişkilere girme yeteneğidir. Toprak ve nüfus, bir devletin varlığının fiziki yapısını sağlarken; hükümet ve ilişki kurma ehliyeti, devletin uluslararası alanda etkin bir şekilde işleyebildiğinin hukuki kanıtıdır. Açıkça görünüyor ki, Somaliland hem açıklayıcı teorisinin hem de de jure tanımanın şartlarına uymaktadır. Bu da Somaliland'ın ikinci güçlü yönünü oluşturmaktadır. Diğer yandan Somaliland, ekvatorun 8°00' - 11°30' kuzey enlemi ve 42°30' - 49°00' doğu boylamı arasında yer alan 137.600 kilometrekarelik tanımlanmış bir bölgeye sahiptir. Bölge, 1888 İngiliz-Fransız Antlaşması, 1894 İngiliz-İtalyan Protokolü ve 1897 İngiliz-Etiyopya Antlaşması'yla belirlenmiştir. Dolayısıyla sınırlarının uluslararası antlaşmalarla çizilmiş olması üçüncü güçlü yönünü göstermektedir (Nte, 2022, s. 68).

Somaliland'ın diğer güçlü yönü ise, kurduğu hükümet sistemidir. Barre rejiminin ardından SNM, yerel kültürün liderleriyle sivil yönetime geçiş hakkında görüşmeler yapmıştır. Hareket, askeri komutanlar tarafından yönetilen bir sistem yerine, toplumun ihtiyarlarının (yaşlılarının) desteğiyle sivil bir hükümetin kurulmasını sağlamıştır. Delegeler ve ihtiyarlar, klanlar arasında bir siyasi denge yaratmak konusunda önemli roller üstlenmişlerdir. Hareketin merkez komitesinin on üyesine ek olarak, ihtiyarlar tarafından 89 merkez komite üyesi daha atanmıştır. Bu komite yerel liderleri, iş insanlarını ve akademisyenleri içermektedir. Ayrıca üyelerin beş bölgeye dağılması söz konusu ve her bölgenin oy kullanmayan gözlemcileri bulunmaktadır (Ministry of Information Hargeisa, 2001, s. 27). Keza Somaliland, Anayasanın yanında kesin olarak güçler ayrılığı ilkesini de benimsemiştir. 1991'den sonra 1993 ve 1996'da barışçıl bir şekilde hükümet değişikliği gerçekleştirmiştir. Bağımsız ve nispeten özgür bir medyanın yanı sıra, çok partili bir hükümet sistemine de sahiptir. Örneğin, bağımsız gazetecilerin gözlemci olarak katıldığı 2005 ve 2010 yılı seçimlerinin adil bir şekilde yürütüldüğü raporlanmıştır (Ministry of Foreign Affairs, 2002, s. 8).

Öte yandan Somaliland'ın beşinci güçlü yönü, diğer devletlerle ilişkiler kurmasıdır. De facto ve kapalı tanımanın özellikleri hatırlanırsa; bir devletin tanınmasında anlaşmaların, mektup gönderiminin veya tebrik mesajlarının önemli bir rolü vardır. Somaliland ise, birçok farklı ülkeyle (başta Etiyopya ve Cibuti olmak üzere) ikili ve çok taraflı anlaşmalar gerçekleştirmiştir. Ülkenin altıncı güçlü yönü ise, 1960'ta kurulan Büyük Somali'nin iki bağımsız devletin gönüllü olarak birleşmesidir. Somaliland bu birliği, 1991 yılında feshetmiştir. Nitekim kendisinin, Afrika Birliği Şartı'na uyum sağladığını da savunmaktadır. Birlik Şartı'nın 4. maddesine göre devletler, bağımsızlıklarının ardından kıtanın kabul edilmiş sınırlarına saygı göstermek zorundadırlar. Somaliland'ın bağımsızlığı kazandığı sınırlar, bu tarihten oldukça önce, İngiliz himayesindeyken belirlenmiştir. Somaliland'ın yedinci güçlü yönü ise, bağımsızlığa destek veren bir halkının olmasıdır. Somaliland'ın bağımsızlık talebi, Afrika Birliği ve BM Şartlarında yerleşmiş olan kendi kaderini tayin hakkı ile tutarlıdır. Bu hak, 31 Mayıs 2001'de Somaliland'ın egemenliğini ve bağımsızlığını ortaya koyan yeni bir Anayasa oluşturulmasına yönelik düzenlenen referandumda Somaliland halkı tarafından demokratik (%97,9 evet oyuyla) bir şekilde ifade edilmiştir. Sekizinci güçlü yönü ise, ekonomik faaliyetleri üzerinedir.³ Somaliland'ın yaklaşık 170 milyon ABD doları kadar hayvan ihracatı gerçekleştirdiği bilinmektedir. Keza uzun kıyı şeridi

³ Bu durum zayıf yönünü de ilgilendirmektedir.

boyunca balıkçılık endüstrisiyle ekonomisini desteklemektedir. Bunlar haricinde ise ülkede değerli taşlar, doğal gaz ve petrol yatakları tespit edilmiş durumdadır. Diğer güçlü yönlerini ise, bayrağının, ordusunun ve dilinin olması veya hükümetinin ülkenin altyapısını onarması, ülkedeki mültecileri (500 bin kadar) göndermesi ve bütün bunları dış yardımlar yokluğunda dengeli bir bütçe dahilinde başarması gösterilebilir (Ministry of Foreign Affairs, 2002, ss. 9-11; Eggers, 2007, s. 218).

Zayıf yönler ve tehditler; Somaliland'in Büyük Somali'den ayrılmasının neden olduğu iki sorun bulunmaktadır. İlk olarak, Somali iç hukukunun, özel bir mevzuatla hazırlanmış, ayrılmaya dair hükümlerinin olmamasıdır. İkincisi ise, Somaliland'in ayrılma konusunda Somali Hükümeti'yle ilkeli müzakereler gerçekleştirememesidir. Bunun ise bariz iki nedeni vardır. İlki, Somali'deki kanunsuz yönetim anlayışı; ikincisi ise, Somali Hükümeti'nin bu ayrılığın ülkeyi böleceğini düşünmesidir. Diğer olumsuz konu ise, bölgesel güvenlik sorunlarının Somaliland'in tanınmaması üzerindeki etkileridir. Burada ise üç faktörden söz edilebilir. Birincisi, Somaliland'in bölgesel egemenliğinin günümüzde tartışmalı olmasıdır (Kreuter, 2010, s. 386). Her ne kadar uluslararası antlaşmalarla çizilmiş olsa da Puntland'in bölgede toprak talep etmesi sınır anlaşmazlıklarına yol açmıştır. İkincisi ise, iki Somali devletinin bölgede rakip haline gelmelerinin kıtadaki barış ortamını zedeleyeceği fikridir. Ancak bölgenin birçok ayrılıkçı hareketi içerisinde barındırması kendi başına sorun olmaya devam etmektedir. Örneğin Somaliland'in bağımsızlığının tanınması, Somali merkezli Eş-Şebab terör örgütünün karşı çıktığı bir olgudur. Bu da Somaliland'in hem toprak bütünlüğünü hem de iç işlerini tehdit etmektedir. Üçüncü olarak Afrika Birliği'nin tutumu, Somaliland'in tanınma sürecini zayıflatan bir başka sorundur. Yukarıda anlatıldığı şekliyle Somaliland'in bağımsızlığının ayrılıkçı hareketleri artıracığı görüşü kabul görmektedir. Fakat Afrika Birliği ve Somali Hükümeti'nin ülkeyi inşa etme çabalarını baltalayan tek sorun Somaliland değildir. Eş-Şebab terör örgütünün yanı sıra Eylül 2012'ye kadar Federal Geçiş Hükümeti (TFG) ve selefi Ulusal Geçiş Hükümeti (TNG) Somali'nin devlet inşasını sayısız kez (kötü yönetim, zor kullanma ve yolsuzluk) geciktirmişlerdir. Dolayısıyla Somaliland'in uluslararası tanınırlık için yaptığı çalışmaların, Somali'nin devlet kurma çabalarını olumsuz etkilediğine dair çok az kanıt bulunmaktadır. Somaliland'in tanınırlığına dair bir başka olumsuz etken ise, ekonomik gelişimidir. Somaliland, az gelişmiş ve dünyada kıt kaynaklara sahip ülkelerden birisidir. Bu nedenle dış yardıma bağımlı bir devlete dönüşmesi ihtimali tartışılmaktadır. Fakat Somaliland günümüze kadar dış yardıma bağımlı bir varlık olmaktan kaçınmayı başarmıştır. Bu durum tanınmasını engeller mi? diye bakıldığında, Afrika veya Asya'da bağımsız olan ve ekonomisi yeteri kadar gelişmemiş birçok devletin (Uganda gibi) olduğu görülecektir. Belirtilmelidir ki Somaliland'in bütçesi sınırlıdır ve ülkenin gelecekte karşılaşacağı sorunları aşması için yeterli değildir. Fakat, çok küçük ve sınırlı düzeydeki dış yardımla ülkede temel bir kamu yönetimi oluşturulmuştur. (Pijovic, 2014, ss. 24-26; Hoyle, 2000, s. 83).

Afrika kıtasında bulunan devletler açısından bakıldığında ise Somaliland'in de facto ve kapalı tanıma yoluyla varlığının kabul edildiği görülecektir. Bu açıdan Somaliland kurucu teorisinin, bir devletin varlığı, diğer devletlerin tanımasına bağlı olduğu görüşünü de kısmen sağlamaktadır. Bu noktada Somaliland'in uluslararası tanınırlığını tehdit eden veya tanınmasında fırsat yaratan bazı aktörlerden bahsedilebilir. Bunlardan ilki Mısır'dır. Mısır'ın tarihsel olarak Somali'ye karşı bir ilgisi bulunmaktadır. Üstelik Etiyopya ile olan anlaşmazlıklarından ötürü Somali'ye daha

yakındır. Bu nedenle Mısır, Somaliland'ın bağımsızlığına karşıdır. 1992-1996 yılları arasında BM Genel Sekreterliğini yapmış olan Boutros Boutros-Ghali'nin, 2004'te Somaliland'de düzenlenen bir çalıştayda ülkenin bağımsızlığını engellemeye çalıştığı bilinmektedir. BM aracılığıyla Mısır birliklerinin Afrika Boynuzu'nda bulunmasını teklif etmiştir; bu teklif BM tarafından kabul edilmemiştir (Pijovic, 2013, s. 12). Diğer bir aktör ise Somali'dir. Bahsedildiği üzere Somaliland'ın bağımsızlığına karşıdır ve Afrika Birliği'nin de kilit aktörlerindendir. Fakat 2007'de düzenlenen Birlik Yürütme Toplantısında Somaliland'ın uzun yıllar boyunca Güney'de istikrarlı bir hükümet kurulana kadar beklemek zorunda kalmasının bir sorun olduğu düşüncesi, Birlik içerisinde tartışmalara neden olmuştur. Bu durum gelecekte Somaliland'ın tanınmasında bir fırsat sağlayabilir. Zira Afrika'da Somaliland'ın varlığını kabul eden ve çeşitli alanlarda işbirliği yapan devletler de bulunmaktadır. Bunlardan ilki, Güney Afrika'dır. Somaliland'e komşu olmamasına rağmen, uluslararası tanınma davasını desteklemeye istekli bir devlettir. Nisan 2003'te Güney Afrika Dışişleri Bakanlığı, Somaliland'ın egemenlik statüsü iddiaları hakkında bir bildiri yayınlamıştır. Bildiride, Somaliland'ın gerçekten devlet olmaya hak kazandığının inkâr edilemez olduğunu ve tanınmasının ise uluslararası toplumun bir görevi olduğunu açıklamıştır (Pijovic, 2013, ss. 13-14). Güney Afrika'nın bu tutumu hem kurucu teoriye hem de de facto ve kapalı tanıma biçimlerine uymaktadır.

Bir diğer devlet ise, Somaliland'ın tanınma sürecindeki stratejik bir aktör olan Etiyopya'dır. Etiyopya'nın çıkarları genel olarak Somaliland ile örtüşmektedir. İlk olarak, Etiyopya SNM'in Barre rejimiyle mücadelesine doğrudan ve dolaylı olarak yardım etmiştir. İkinci olarak ise, Somaliland'ın bağımsızlığının ardından göç, mülteciler ve diğer konularda ortak haline gelmişlerdir. Üçüncü olarak ise Etiyopya, sınırları denize açılmadığından ötürü Somaliland'e ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle Somaliland limanları Etiyopya için oldukça önemlidir.⁴ Berbera Limanı sayesinde Etiyopya'nın ihtiyaçları güvenli bir şekilde karşılanmaktadır. İki ülke arasındaki ticaret anlaşmaları, Hargeisa'da Etiyopya'nın bir irtibat ofisi açması, liman kentlerinin altyapısının onarılması bunun bir göstergesidir. Söz konusu örnekler Somaliland'ın bir devlet olarak varlığının kabul edildiğini de ifade etmektedir. Keza 2023 yılında Puntland ile Somaliland arasındaki çatışmalarda arabuluculuk rolü üstlenmiştir (Dettoni, 2023). Nitekim, Etiyopya'nın ABD ile olan gayri resmi görüşmeleri de Somaliland'ın bağımsızlığının desteklendiği yönündedir. Görüşmelerde (eski) Etiyopya Başbakanı Meles Zenawi, ABD Hava Kuvvetleri Müsteşarı'yla Somaliland'ın yarı tanınmasının genişletilmesini teklif etmiştir. Üstelik Zenawi, Somali ile olan sorunlarından ötürü Afrika'da Cibuti'nin Somali'yi ikna edebileceğini öne sürmüştür (Pijovic, 2013, ss. 14-18).

Etiyopya ve Güney Afrika haricinde Kenya ve Cibuti'nin de Somaliland'i kapalı olarak tanıdıklarını belirtmek mümkündür. Her iki ülke de Somaliland'e kısmen destek vermektedirler; ancak Somali'nin tek Somali politikasına da saygı göstermektedirler. Bu nedenle Somaliland'le ticari ve kültürel ilişkilerini gayri resmi diplomatik anlaşmalar yoluyla yürütmektedirler (Pijovic, 2013, ss. 19-21). Bunların yanı sıra, Birleşik Arap Emirlikleri ile Somaliland ilişkileri de Barbera Limanı'nı genişletme planları nedeniyle olumlu ilerlemektedir. (Ramani, 2021). Bu noktada Somaliland'ın kurucu teori bakımından ise bir kısım devlet tarafından varlığının kabul edildiği söylenebilir. Öte yandan Somaliland açıklayıcı teorisinin tanımına uymaktadır. Keza ikili

⁴ 2 Ocak 2024 tarihinde Etiyopya'nın, Kızıldeniz'e ulaşmak adına Somaliland ile bir Protokol imzalaması bunun göstergesidir. Bkz. <https://www.bbc.com/turkce/articles/c802dlw7189o> (erişim. 14.01.2024)

anlaşmaların ve ticarete ortaya çıkan bağımlılığın Somaliland için birer fırsat oluşturduğu da açıktır. Ancak Afrika Birliği'nin isteksizliği, bölgesel sorunlar ve BM gibi kuruluşların Birlik çerçevesine bağlılığı Somaliland'in tanınırlığını engellemeye devam etmektedir.

5. Sonuç

Bu makale, Somaliland'in uluslararası tanınırlığının genişletilmesi veya sağlanmasına yönelik aleyhte ve lehte olan argümanları analiz etmiştir. Bu, Somaliland'in uluslararası alanda tanınmasıyla ilgili tartışmaları çevreleyen ciddi karmaşıklığı vurgulamak adına yapılmıştır. Herhangi bir devlet egemenliği ve ayrılma tartışmalarının temelini oluşturan teorik ve kavramsal argümanlara ek olarak; ekonomik, toplumsal ve politik konular da makalede ele alınmıştır. Somaliland'in ayrılmasının yasal geçerliliğinin yanı sıra, uluslararası tanınırlığını etkileyen konular, temelde Somaliland'in siyasi gelişimi, bölgesel sorunları, Puntland meselesi ve Afrika Birliği açısından incelenmiştir. Keza Somaliland devletinin resmi olarak tanınmasının Afrika kıtası açısından olası sonuçları da çalışmada tartışılmıştır. Bu makalenin amacı, Somaliland'in uluslararası alanda tanınmasının aciliyetini vurgulamak ve tanınması hakkındaki karmaşaya ışık tutmaktır. Bu çerçevede makalede SWOT analizi yöntemi kullanılarak, nedensel bir bakış açısı sunulmaya çalışılmıştır. Neticede ise Somaliland'in tanınırlığının uluslararası alanda genişletilmesinin, Somaliland için acil bir ihtiyaç olduğu anlaşılmıştır. Çalışmada bu tartışmayı destekleyen birçok argümana da yer verilmiştir. Somaliland'in tanınmasına yönelik birincil argüman, sömürge sınırlarının kutsallığı ve Afrika Birliği açısından nasıl bir tehlike oluşturduğu konusudur. Çalışma içerisinde belirtildiği üzere Somaliland'in sınırları, İngiltere sömürgesi sırasında Fransa, Etiyopya ve İtalya ile yapılan ikili antlaşmalarla belirlenmiştir. Günümüzde Somaliland, bu sınırlara uygun bir şekilde hareket etmektedir. Zira Somaliland, kalıcı bir nüfus, tanımlanmış bir bölge, bir hükümet ve diğer devletlerle ilişkilere girme kapasitesi nedeniyle de uluslararası tanınma standartlarında temel alınan Montevideo Sözleşmesine (1933) uymaktadır. İkili antlaşmalar ile Somaliland'in halkı (Isaaq klanı) ve nüfusu da tanımlanmıştır. Bu nedenle Somaliland'in Somali'nin egemen topraklarını ve dolayısıyla Afrika Birliği'nin 4. maddesini ihlal etmediği belirtilmelidir.

Somaliland'in durumu, halkına kötü davranan bir devletten ayrılmaya çalışan bir tür bölgesel kurtuluş mücadelesinden farklıdır. Çünkü Somaliland ile Somali 1 Temmuz 1960 yılında "gönüllü" olarak bir araya gelmişlerdir. Bu açıdan uluslararası hukuk bir devletin gönüllü olarak girdiği birliği feshetme hakkına sahip olduğunu belirtmektedir. Nitekim ikincil bir argüman olarak Somaliland halkı da bu bağımsızlığı desteklemektedir. Hem 1961 hem de 2001 yılında gerçekleştirilen referandumlarda halkın neredeyse tamamı bağımsızlık yönünde oy kullanmıştır. Bu yüzden Somaliland'in tanınma çabası, egemen bir devlete dahil edilmiş bir bölgenin ayrılmasından farklı olarak, ayrı egemen devletler olan iki varlık arasındaki birlikten gönüllü olarak çekilmesi şeklinde yorumlanmalıdır. Ancak Afrika'da Somaliland'in tanınması konusunda bir isteksizlik hali hakimdir. BM ve birçok Batılı devlet, Somaliland'in uluslararası alanda tanınma umutlarının, Afrika Birliği'nin tutumuna bağlı olduğunu belirtmektedir. Üçüncü argüman ise burada devreye girmektedir. Somaliland'in bölgedeki ve ötesindeki Afrika devletleriyle ilişkisi oldukça karmaşıktır. Özellikle Güney Afrika ve Etiyopya, Somaliland'in tanınması konusunda istekli olan devletler olmaya devam etmektedirler. Resmi olarak Somaliland'i tanımasa da iki

devlet, Somaliland ile yakın diplomatik ilişkiler geliştirmiştir. Bunlar haricinde BAE, Cibuti, Kenya ve ABD'nin de Somaliland ile iyi ilişkiler kurduğu bilinmektedir. Bu açıdan Somaliland, açıklayıcı teori başta olmak üzere, kurucu teori ile de facto ve kapalı tanımının gereklerine uymaktadır. Günümüz itibarıyla Somaliland'ın komşuları, Somaliland ile iyi ilişkiler içinde kalırken; aynı zamanda Somali'deki hükümeti manipüle ettiği için tanınmamasından memnundurlar. Somaliland'ın komşularının bölgesel stratejik çıkarları, Somaliland'ın tanınma özelemlerini gölgede bırakmaktadır. Bu iki faktörün birbirine daha yakın bir şekilde hizalanmaları ile ancak Somaliland'ın tanınması mümkündür.

TEŞEKKÜR

—

FİNANSAL DESTEK

Yazarlar bu çalışma için herhangi bir finansal destek almadığını beyan etmiştir.

ETİK

Bu çalışmada etik ilke ve standartlara uyulduğu beyan edilmiştir.

YAZAR KATKI BEYANI

Elif Dilan Tütmez (ID) Kavram/fikir; Literatür taraması; Veri toplama / analiz; Bulguların yorumu; Taslağın yazılması; Son onay ve sorumluluk. Genel katkı düzeyi %50.

Ayça Eminoğlu (ID) Veri / bulguların yorumu; Eleştirel inceleme; Yönetme ve kontrol; Son onay ve sorumluluk. Genel katkı düzeyi %50.

Yazarlar, bu çalışmanın yazarlık koşulunu sağlayan başka bir kişinin olmadığını onaylamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Kaynakça

- Azarkan, E. (2016). Devletlerin tanınması ve 1933 Montevideo Sözleşmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(4), 1055-1068. <https://doi.org/10.21547/jss.265485>.
- Beyene, T. S. (2019). Declaration of Statehood by Somaliland and the Effect of Non-Recognition under International Law, *Beijing Law Review*, 10, 196-211. <https://doi.org/10.4236/blr.2019.101012>.
- Britannica (1998). Hawd Plateau. <https://www.britannica.com/place/Hawd-Plateau#ref176869>.
- Bryden, M. (2004). State-within-a-failed-state: Somaliland and the challenge of international recognition. In Paul Kingston & I. Spears (Eds.), *States-Within-States: Incipient Political Entities in the Post-Cold War Era* (167-188). Palgrave Macmillan.
- Coggins, Bridget L (2006). *Secession, recognition & the internal politics of statehood*. (Publication No: 3226407) [Doctoral dissertation, The Ohio State University]. ProQuest Dissertations & Theses Global.
- Crawford, J. (2006). *The creation of states in international law*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199228423.001.0001>.
- Crisis Group (2006). *Somaliland: time for African Union leadership*. Crisis Group Africa Report N° 110.
- Crozat, C. (1953). Devletler Hukukunda Tanıma. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Mecmuası* 19 (1-2), 3-32.
- Çakır, T. (2022). Uti possidetis (mevcut sınırların korunması) ilkesi üzerine bir değerlendirme. *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(2), 595-623. <https://doi.org/10.54704/akdhfd.1181014>
- Dettoni, J. (2023). Somaliland's road to recognition passes through Ethiopia. <https://www.fdiintelligence.com/content/feature/somalilands-road-to-recognition-passes-through-ethiopia-81996>.
- Eggers, A. K. (2007). When is the state a state? The case for recognition of Somaliland. *Boston College International & Comparative Law Review*, 30, 211-22.
- Eminoğlu, A. (2015). Uluslararası politikada devletlerin tanınması: 'ayrılma' ile ortaya çıkan devletlerde Tanınma Sorunu. *KTU SBE Sos. Bil. Dergisi* (9), 123-141
- European Commission (2015). SWOT (Strenghts, Weakness, Opportunities, Threats). <https://wikis.ec.europa.eu/display/ExactExternalWiki/SWOT+analysis+-+strengths%2C+weaknesses%2C+opportunities+and+threats>.
- Fabry, M. (2010). *Recognizing states; international society and the establishment of new states since 1776*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199564446.001.0001>.
- Fadal, F. (2013). Challenges to Somaliland independence. In Social Research and Development Institute (Ed.), *Somaliland statehood, recognition and the ongoing dialogue with Somalia* (36-48). SORADI.
- Grant, T. D. (1999). *The recognition of states; law and practice in debate and evolution*. Library of Congress.

- Hems, M. & Nixon, J. (2010). Exploring SWOT analysis-where are we now? *Journal of Strategy and Management*, 3(3), 215-251. <https://doi.org/10.1108/17554251011064837>.
- Hoch, T., & Rudincova, K. (2015). Legitimization of statehood in de facto states: a case study of Somaliland. *AUC Geographica*, 50(1), 37-49. <http://dx.doi.org/10.14712/23361980.2015.85>.
- Hoehne, M. V. (2015). *Between Somaliland and Puntland: marginalization, militarization and conflicting political visions*. The Rift Valley Institute.
- Hoyle, Peggy. (2000). Somaliland: Passing The Statehood Test? *IBRU Boundary and Security Bulletin*, 80-91.
- Institut De Droit International. (1936). Resolutions concerning the recognition of new states and new governments. *The American Journal of International Law*, 30(4), 185-187. <https://doi.org/10.2307/2213442>.
- Jennings, R., & Watts, A. (1996). *Oppenheim's international law, volume I*. Library of Congress.
- Jackson, R. (1993). *Quasi-states: sovereignty, international relations and the third world*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511559020>.
- Kelsen, H. (1941). Recognition in international law: theoretical observations. *The American Journal of International Law*, 35(4), 605-617. <https://doi.org/10.2307/2192561>.
- Kenning, D. (2011). Somalia and Somaliland: the two edged sword of international intervention. *Federal Governance*, 8(2), 63-70. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-342769>.
- Kibble, S. (2001). Somaliland: surviving without recognition; Somalia: recognised but failing? *International Relations*, 15(5), Sage Publication. <https://doi.org/10.1177/004711701015005002>.
- Kreuter, A. (2010). Self-determination, sovereignty, and the failure of states: Somaliland and the case for justified secession. *Minnesota Journal of International Law*, 363-397. <https://scholarship.law.umn.edu/mjil/341>.
- Lauterpacht, H. (1944). Recognition of states in international law. *The Yale Law Journal*, 53(3), 385-458. <http://hdl.handle.net/20.500.13051/13240>.
- Leigh, D. (2009). SWOT analysis. In K. H. Silber, W. R. Foshay & R. Watkins (Eds.), *Handbook of Improving Performance in the Workplace: 1-3*, 115-140. <https://doi.org/10.1002/9780470592663.ch24>.
- Lindblom, A. K. (2005). *Non-governmental organisations in international law*, Cambridge University Press.
- Menkhaus, K. (2003). *Somalia: a situation analysis and trend assesment*. UNHCR-Writenet Report.
- Mesfin, B. (2009). The political development of Somaliland and its conflict with Puntland. *ISS Paper 200*, 1-16.
- Ministry of Foreign Affairs, Hargeisa (2002). *The case for Somaliland's for international recognition as an independent state*. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Somaliland.
- Ministry of Information Hargeisa. (2001). *Somaliland: demand for international recognition*. Government of the Republic of Somaliland.
- Nasir, M. A. (2003). Overcoming diplomatic isolation: forging a new Somaliland approach. In Social Research and Development Institute (Ed.), *Somaliland statehood, recognition and the ongoing dialogue with Somalia* (1-20). SORADI.
- Noortmann, M. (2015). Non-Governmental Organisations: Recognition, Roles, Rights and Responsibilities, *Non-State Actors in International Law*, M. Noortmann, A. Reinisch ve C. Ryngaert (Ed.), Oxford, 205-206.
- Nte, T. U. (2022). Dissolution of union between British and Italian Somalia. *Irish International Journal of Law, Political Sciences and Administration*, 6(5), 64-78.
- Pazarcı, H. (2012). *Uluslararası hukuk*. Turhan Kitabevi.
- Pegg, S. (1998). *The de facto state in international society*, Routledge.
- Pijovic, N. (2013). Seceding but not succeeding African international relations and Somaliland's lacking international recognition. *CIRR XIX* (68), 5-37.
- Pijovic, N. (2014). To be or not to be: rethinking the possible repercussions of Somaliland's international statehood recognition. *African Studies Quarterly*, 14(4), 17-36.
- Ramani, S. (2021). What UAE's growing presence in Somaliland means for its horn of Africa strategy. <https://www.al-monitor.com/originals/2021/03/what-uaes-growing-presence-somaliland-means-its-horn-africa-strategy>.
- Ryngaert, C., & Sobrie, S. (2011). Recognition of states: international law or realpolitik? The practice of recognition in the wake of Kosovo, South Ossetia, and Abkhazia. *Leiden Journal of International Law*, 24, 467-490. <https://doi.org/10.1017/S0922156511000100>.
- Shaw, M. N. (2017). *Uluslararası hukuk*. TÜBA.
- Sloane, R. D. (2002). The changing face of recognition in international law: a case study of Tibet. *16 Emory International Law Review* 107, 107-186. http://ssrn.com/abstract_id=943708.
- Talmon, S. (2001). *Recognition of governments in international law: with particular reference to governments in exile*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/law/9780199248391.001.0001>.
- Talmon, S. (2004). The constitutive versus the declaratory theory of recognition: tertium non datur? *British Yearbook of International Law*, 75(1), 101-181. <https://doi.org/10.1093/bybil/75.1.101>.
- Vidmar, J. (2012). Explaining the legal effects of recognition. *International and Comparative Law Quarterly*, 61(2), 361-387. <https://doi.org/10.1017/S0020589312000164>.
- Worster, W. T. (2009). Law, Politics, and the Conception of the State Recognition Theory. *Boston Un. International Law Journal Vol. 27*, 115-171.

Extended Abstract

The article aims to remove the complexity of the main arguments that led to Somaliland not being recognized internationally by using the SWOT analysis method. The article discusses economic, social, and political issues as well as factors that affect legal validity and recognition. For this reason, the article provides a framework of recognition and forms of recognition, as well as basic theories of international law. Somaliland's political development and regional issues are also included. The article argues that there is an urgent need to extend recognition to Somaliland. Many arguments supporting this claim are also included here. The main argument for the recognition of Somaliland is addressed through the sanctity of colonial borders and the threat posed by the African Union. Accordingly, Somaliland's borders were determined by bilateral agreements with France, Ethiopia, and Italy during the British colonial period. Somaliland still operates within these borders today. Similarly, Somaliland meets the criteria for international recognition of the Montevideo Convention (1933) by having a permanent population, a defined territory, a government, and the ability to interact with other states. Therefore, this article argues that Somaliland does not occupy the sovereign territory of the Somali state.

Somaliland declared independence in 1991 after the fall of the Siad Barre regime in Somalia. However, this declaration of independence has not yet been officially recognized by any international state. It is important to note that Somaliland's situation differs from a typical regional liberation struggle, where a region seeks to break away from a state that mistreats its people. This is because Somaliland and Somalia entered into a voluntary union on July 1, 1960. Under international law, a state has the right to terminate such a voluntary union. This aspect of Somaliland's recognition is a key point discussed in the article. The article interprets Somaliland's bid for recognition as a voluntary withdrawal from the union of two separate sovereign states, rather than the secession of a region incorporated into a sovereign state. However, it is worth noting that there is reluctance in Africa to recognize Somaliland. This article examines the weaknesses and threats to Somaliland's recognition and sheds light on this situation. The United Nations and many Western states emphasize that Somaliland's aspirations for international recognition depend on the position of the African Union. Somaliland's relations with African countries in the region and beyond play a crucial role in determining the country's recognition. The article provides a comparative analysis of Somaliland's relations with other countries, highlighting both the opportunities and threats they present. In particular, it considers the position of South Africa, Egypt, Ethiopia, the United Arab Emirates, Kenya, and Djibouti in Somaliland's international recognition.

The results and key findings of the article are as follows: First, Somaliland can pass the test of statehood. It has a permanent population primarily composed of the Isaaq clan and is located in a defined territory established by international agreements during the British colonial period. It also has a relatively stable government. If Somalia is considered divided, the international community will need to accept the existence of Somaliland, which can also engage with other states. Second, Somaliland's neighbors' regional strategic interests overshadow its recognition aspirations. This is particularly true for Egypt and Ethiopia, which are at odds over regional issues despite being part of the African Union.

Additionally, the activities of Somalia and Puntland pose significant obstacles. Third, none of the African countries are willing to recognize Somaliland without the African Union's sanction. This shows that the Union is the dominant force in Somaliland's recognition. The uncertainty within the Union revolves around regional strategic interests and the fear that Somaliland's independence could trigger discrimination on the continent. Fourth, Somaliland's geostrategic importance has attracted attention from countries outside the continent. Recently, states such as the UAE, the UK, and the US have signed bilateral agreements due to Somaliland's strategic location, particularly focusing on port development, infrastructure, and trade. For these reasons, the recognition of Somaliland is an urgent issue for the region and Somaliland itself.